

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.05.1967, sp. zn. 5 Tz 13/67, ECLI:CZ:NS:1967:5.TZ.13.1967.1

Číslo: 7/1968

Právní věta:

I. Požadavek zjistit objektivní pravdu ve smyslu základních zásad trestního řízení uvedených v § 2 odst. 5 tr. ř. platí bezvýjimečně i pro rozhodování o otázkách souvisejících s výší škody způsobené trestným činem, s právy a postavením poškozeného a s adhezním řízením, což vyplývá i z ustanovení § 89 odst. 1 písm. e) § 164 odst. 2, § 186 odst. 1 písm. f) i § 46 tr. ř. I na odůvodnění výroku o náhradě škody se vztahuje ustanovení § 125 tr. ř.

Nesplnění tohoto požadavku a nezjištění skutečné hodnoty odcizené věci má zpravidla za následek nemožnost zjistit skutečnou výši škody, základních předpokladů pro stanovení rozsahu viny, posouzení rozsahu stupně nebezpečnosti činu pro společnost, i podkladů pro správné rozhodnutí o náhradě škody.

II. Vyjádření poškozeného v tom smyslu, že se připojuje k trestnímu řízení s požadavkem na náhradu škody, jak bude orgány činnými v trestním řízení zjištěna apod., nelze považovat za řádně uplatněný nárok na náhradu škody, není-li z něj patrné, v jaké alespoň minimální výši má být škoda způsobená trestným činem uhrazena.

III. Postupovat podle § 54 odst. 3 tr. zák. ve znění zák. č. 56/1965 Sb. je možno vzhledem k § 16 odst. 1 tr. zák. jen tehdy, jestliže se pachatel dopustil trestného činu až po 1. srpnu 1965.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 30.05.1967

Spisová značka: 5 Tz 13/67

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Adhezní řízení, Poškozený

Předpisy: 141/1961 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu ze dne 19. ledna 1966 sp. zn. 2 T 227/65 byl obviněný uznán vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Byl za to odsouzen k trestu odnětí svobody na 10 měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 písm. a), § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu dvou roků a dále podle § 53 odst. 1 tr. zák. k peněžitému trestu ve výměře 800,- Kčs s tím, že pro případ, že by výkon peněžitého trestu mohl být zmařen, se podle § 54 odst. 3 tr. zák. stanoví náhradní trest odnětí svobody na jeden měsíc. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo obviněnému uloženo, aby poškozenému Okresnímu elektrotechnickému podniku nahradil škodu v částce 2304,48 Kčs. Se zbytkem škody byl poškozený podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu zrušil Nejvyšší soud rozsudek okresního soudu v celém rozsahu a tomuto soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Obviněný se podle zjištění okresního soudu dopustil uvedeného trestného činu tím, že v blíže nezjištěné době v r. 1964 a v dubnu 1965 odcizil nové články k ústřednímu topení v hodnotě 2304,48 Kčs a dalších 22 starších v nezjištěné hodnotě, a to ke škodě okresního elektrotechnického podniku.

Výsledky trestního řízení bylo spolehlivě zjištěno pouze tolik, že obviněný skutečně ke škodě uvedeného podniku odcizil články k ústřednímu topení a sice 12 nových článků o rozměrech 500×200 mm, 60 článků o rozměrech 500×150 mm a 22 starších článků o rozměrech 500×200 mm. Tato zjištění mají oporu nejen v doznání obviněného, ale i v ostatních provedených důkazech včetně výpovědi svědků, jímž obviněný odcizený materiál odprodal. V dalším je však rozsudek okresního soudu nepřesný a neodpovídá základním zásadám trestního řízení uvedeným v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

Podle citovaného ustanovení orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci a při svém rozhodování z něho vycházejí, objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávacíce návrhu stran, přičemž ani doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

Požadavek zjistit objektivní pravdu ve smyslu uvedených základních zásad trestního řízení platí bezvýjimečně pro rozhodování kterékoli otázky, kterou je třeba v trestním řízení řešit. To platí i pro rozhodování o otázkách souvisejících s výší škody způsobené trestným činem a s právy a postavením poškozeného a s adhezním řízením, což vyplývá i z ustanovení § 89 odst. 1 písm. e), § 164 odst. 2, § 186 odst. 1 písm. f) i § 46 tr. ř. K tomu nutno ještě dodat, že zejména u majetkových trestných činů je v každém případě důležité, aby byla bezpečně zjištěna výše škody způsobené trestným činem. To je třeba nejen pro správné rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody, ale zejména pro správné rozhodnutí o vině. Nehledě k tomu, že právě podle výše škody lze v konkrétních případech posoudit, zda jde o trestný čin nebo provinění či přestupek, i za předpokladu, že jde o trestný čin, je rozsah škody jako účinek trestného činu důležitým spoluurčujícím hlediskem pro posouzení stupně nebezpečnosti činu pro společnost.

Okresní soud se uvedenými základními zásadami trestního řízení důsledně neřídil.

Především nezjistil bezpečně výši škody způsobené trestným činem. Ve výroku o vině vyslovil, že nové články k ústřednímu topení měly hodnotu 2304,48 Kčs a v odůvodnění rozsudku uvedl, že cena nového článku rozměrů 500×150 mm činí 30,66 Kčs a rozměrů 500×200 mm 38,74 Kčs. Při tom však neodůvodnil a neobjasnil, na základě jakých důkazů k těmto částkám dospěl. Vycházel-li okresní soud ze sdělení poškozeného, pak nelze přehlédnout, že ani v tomto sdělení není uvedeno, na základě kterých konkrétních písemných dokladů (např. ceníků, účtu apod.) jsou ceny tam uvedené vypočteny. Okresní soud si měl proto opodstatněnost těchto vyčíslení příslušným způsobem ověřit, a to případně

i za pomoci příslušné znalecké expertízy tak, aby sám mohl ve smyslu uvedených hledisek posoudit skutečnou výši škody způsobené trestným činem a nemusel být odkázán jen na údaje poškozeného, které nemusí být vždy objektivní. Písemné sdělení poškozeného o výši škody je listinným důkazem, který podléhá ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. hodnocení jako každý jiný důkaz. Soud musí i ohledně tohoto důkazu v rozsudku uvést, jakými úvahami se řídil při jeho hodnocení (§ 125 tr. ř.).

Okresní soud pochybil v mnoha směrech i v souvislosti s rozhodováním o náhradě škody.

Z ustanovení § 43 odst. 2 tr. ř. vyplývá, že je nezbytnou podmínkou možnosti soudu rozhodovat v trestním řízení o náhradě škody, aby z návrhu na náhradu škody byla patrná vedle důvodu i výše uplatňovaného nároku, a to alespoň minimální částkou. Nemohlo proto v posuzovaném případě postačit pro rozhodování o náhradě škody pouhé vyčíslení ceny za jednotlivé druhy článků k ústřednímu topení a vyjádření poškozené socialistické organizace v tom smyslu, že se připojuje k trestnímu řízení s požadavkem na náhradu škody „jaká bude vyšetřovacími orgány a trestním soudem dodatečně zjištěna“. Nehledě k tomu, že - jak už byla o tom zmínka - nebylo vyčíslení ceny podloženo konkrétními doklady, nelze považovat vyjádření poškozeného za řádně uplatněný nárok na náhradu škody i z toho důvodu, že z něj není patrné, v jaké alespoň minimální výši má být škoda způsobená trestným činem uhrazena.

Uvedené nedostatky a nepřesnosti ze strany poškozené socialistické organizace byly do jisté míry způsobeny i tím, že nikdo z orgánů činných v trestním řízení se důsledně neřídil ustanovením § 46 tr. ř., které jim přikazuje poučit poškozeného o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Okresní soud se při tom neřídil ani ustanovením § 184 odst. 2 tr. ř. a neupozornil poškozenou socialistickou organizaci, aby využila svých zákonných práv v náležitém rozsahu. Navíc okresní soud pochybil i tím, že v rozporu s ustanovením § 196 odst. 1 poslední věta tr. ř. nedoručil poškozenému s opisem obžaloby i opis usnesení o jejím přijetí.

Závažným nedostatkem všech orgánů činných v trestním řízení včetně soudu bylo, že v celém průběhu trestního řízení nebyl vyslechnut nikdo ze zástupců poškozené socialistické organizace, ačkoliv především oni mohli objasnit okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání a případně i okolnosti související s výši škody způsobené trestným činem.

Vůbec nebylo pak v průběhu trestního řízení zjišťováno, jaká škoda vznikla poškozené socialistické organizaci odcizením 22 starších článků k ústřednímu topení, aniž je zřejmé, co bránilo zjištění výše škody v tomto směru.

Okresní soud rozhodl o náhradě škody za nepřítomnosti poškozeného, přičemž - jak je zřejmé z protokolu o hlavním líčení - jeho návrh na náhradu škody při hlavním líčení ani nepřčetl.

Vedle toho, že okresní soud rozhodl o náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř., ačkoliv nebyly splněny všechny základní podmínky, které by takové rozhodnutí odůvodňovaly, pochybil okresní soud i výrokem o náhradě škody podle § 229 odst. 2 tr. ř. Podle tohoto ustanovení odkáže soud poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem se zbytkem nároku. Poškozený však - jak je uvedeno vpředu - nijak výši výroku na náhradu škody nekonkretizoval, přičemž nebyl ve spise žádný podklad pro závěr o tom, že poškozený uplatňuje náhradu škody i za odcizené starší články k ústřednímu topení a v jaké výši. Zůstalo tudíž neobjasněno, o jaký zbytek nároku na náhradu šlo a zda byla vůbec náhrada požadována, zejména když poškozený podle vpředu uvedeného přípisu požadoval náhradu škody v té výši, jak bude orgány činnými v trestním řízení zjištěna.

Nesprávné je pak i odůvodnění tohoto výroku, když není vůbec uvedeno, proč bylo nutno v tomto směru odkázat poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, jaké těžkosti byly spojeny se

zjišťováním výše škody související s odcizením starších článků k ústřednímu topení a proč není tohoto zjištění pro rozhodnutí v trestném řízení třeba.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že vyplývá-li z ustanovení § 2 odst. 5, § 89 odst. 1 písm. e), § 164 odst. 2 a § 186 odst. 1 písm. f) tr. ř., že skutečný stav věci musí být bezpečně zjištěn i pokud jde o výrok o náhradě škody, nutně se na takový výrok vztahuje i ustanovení § 125 tr. ř. Z hledisek tohoto ustanovení nutno totiž odůvodnit nejen výrok o vině a trestu, ale každý výrok, který byl do rozsudku pojat. Nutno tedy i pokud jde o výrok o náhradě škody v odůvodnění rozsudku stručně a jasně vyložit, které skutečnosti vzal soud za prokázané a o které důkazy opřel zjištění, že vedle jiného jsou dány obsahové náležitosti návrhu na náhradu škody (důvod, povaha a výše nároku), že škoda dosáhla té či oné výše atd. V případech, že v souvislosti se škodou je nutno se zabývat více položkami, je třeba v odůvodnění podrobně rozvést, z jakých položek vyčíslená škoda sestává. Dále musí být i v těchto případech odůvodněno, existenci kterých skutečností pokládá soud se zřetelem na výsledky dokazování souvisejících s nárokem na náhradu škody za vyloučenou a pochybnou, jakými úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných předpisů upravujících postavení a práva poškozeného a náhradu škody. Odůvodnění výroku o náhradě škody v napadeném rozsudku je však velmi kusé a v důsledku toho je i nepřesvědčivé a nepřezkoumatelné, takže lze konstatovat, že okresní soud v tomto směru ustanovení § 125 tr. ř. zcela opomenul.

V dosavadním řízení nebyl tedy zjištěn skutečný stav věci tak přesně, aby na základě něj mohlo být po všech stránkách spravedlivě rozhodnuto. Okresní soud tudíž vadným postupem porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

V rozporu se zákonem je však i výrok o peněžitém trestu.

Podle § 16 odst. 1 tr. zák. se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže je to pro pachatele příznivější.

V posuzovaném případě se obviněný podle zjištění okresního soudu dopustil trestného činu v blíže nezjištěné době v r. 1964 a v dubnu 1965, tedy před 1. srpnem 1965, kdy nabyl účinnosti zákon č. 56/1965 Sb., jímž bylo ustanovení § 54 tr. zák. č. 140/1961 Sb. doplněno o třetí odstavce, umožňující ukládat náhradní trest odnětí svobody pro případ, že by výkon peněžitého trestu byl zmařen, což podle předchozí právní úpravy nebylo možné. Postupovat podle § 54 odst. 3 tr. zák. ve znění zákona č. 56/1965 Sb. je možno vzhledem k § 16 odst. 1 tr. zák. jen tehdy, jestliže se pachatel dopustil trestného činu až po 1. srpnu 1965. Okresní soud rozhodující ve věci dne 19. ledna 1966 však v rozporu s uvedenými zásadami v rámci ukládání peněžitého trestu stanovil obviněnému pro případ, že by výkon tohoto trestu mohl být zmařen, náhradní trest odnětí svobody. Posuzoval tedy trestnost činu podle pozdějšího zákona, který není pro pachatele příznivější, čímž porušil zákon i v ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák.